

Výskumná štúdia NBS č. 4/2021

Majetok a šťastie: odhad pomocou inštrumentálnych premenných s využitím metadát

Zuzana Brokešová, Andrej Cupák, Anthony
Lepinteur, Marian Rizov

© Národná banka Slovenska 2021
research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS
<https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-vyskumu>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autora a nevyjadrujú
oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Krátke časti textu, nie viac ako dva odseky, môžu byť citované bez predchádzajúceho
súhlasu autorov, pokiaľ bude úplne uvedený zdroj.

Netechnické zhrnutie

Hoci literatúra študujúca vplyv príjmu na pocit šťastia existuje už takmer štyri dekády, doposiaľ vieme pomerne málo o vplyve bohatstva a jeho jednotlivých komponentov na subjektívny pocit šťastia jednotlivcov. Hlavným dôvodom bola absencia kvalitných mikroekonomických údajov o bohatstve a majetku. Z doterajšej literatúry vyplýva, že čisté bohatstvo vo všeobecnosti pozitívne koreluje s pocitom šťastia (D'Ambrosio a kol., 2020). Reálne aktíva zahŕňajúce vlastníctvo nehnuteľností pozitívne vplývajú na spokojnosť so životom. Takisto držanie finančných aktív (najmä bezrizikových) zvyšuje pocit šťastia. Na druhej strane, zadlženie, najmä nehypotekárny dlh, znižuje spokojnosť so životom (Greenberg a Mogilner, 2021). Iba málo štúdií sa dokázalo vyrovnáť s možnou endogenitou bohatstva a jeho komponentov vzhľadom na vnímané šťastie. Napríklad, Lindqvist a kol. (2020) odhadujú dlhodobý kauzálny vplyv finančného bohatstva na spokojnosť so životom jednotlivcov pomocou kombinácie jedinečných údajov švédskeho registra a náhodného prieskumu. Ukazujú, že tí, ktorí sa zúčastnili prieskumu a ktorí pred 20 rokmi vyhrali cenu v lotérii, vykazujú výrazne vyššie skóre šťastia.

Subjektívny pocit šťastia závisí aj od porovnania s referenčnou skupinou. Efekt porovnania popisuje situácie, v ktorých platí, že čím lepšia je ekonomická situácia referenčnej skupiny (susedov, kolegov, priateľov), tým nižší je pocit šťastia jednotlivca. Čo sa príjmu týka, takýto jav „závisti“ môžeme pozorovať v údajoch z prieskumov ako aj v experimentálnych podmienkach. Informačný efekt zodpovedá opačnej situácii: prítomnosť referenčnej skupiny s lepším ekonomickým výsledkom sa považuje za signál budúceho zlepšenia a okamžite zvyšuje subjektívny pocit šťastia. Ako je tomu u relatívneho vplyvu bohatstva? Brown a Gray (2016) na austrálskych dátach ukazujú, že záleží na relatívnom bohatstve: informačné efekty vo všeobecnosti prevládajú nad porovnávacími, čo naznačuje, že úroveň subjektívneho šťastia jednotlivca je pozitívne ovplyvnená bohatstvom ostatných. To naznačuje, že jednotlivci interpretujú nárast bohatstva referenčnej skupiny ako signál budúcich nádejí, a nie ako zdroj relatívnej deprivácie. D'Ambrosio a kol. (2020) dospeli k podobným záverom pomocou nemeckých údajov. Avšak Bellet (2017) zistil, že v USA dominuje porovnávací efekt: spokojnosť jednotlivcov s bývaním klesá s veľkosťou domov susedov.

V našej štúdii sa zameriavame na vplyv reálneho majetku na Slovensku na subjektívnu spokojnosť so životom. Slovensko je zaujímavou prípadovou štúdiou vo svetle našej výskumnej

otázky. Na Slovensku je bohatstvo domácností tvorené predovšetkým reálnymi aktívami (bývaním), ktoré v tvoria viac ako 95% ich celkového bohatstva. Okrem skutočnosti, že reálne aktíva majú pravdepodobne silný a priamy vplyv na spokojnosť so životom, môže porovnanie zosilniť aj ich samotná povaha. Reálne aktíva, ako napríklad nehnuteľnosti, vozidlá, atď., môžu byť pozorované kolegami / susedmi a hodnotené s presnosťou, a preto môžu byť zdrojom žiarlivosti.

Výsledky z HFCS mikrodát z roku 2017 ukazujú, že existuje pozitívna korelácia medzi hodnotou reálnych aktív a pocitom šťastia (Tabuľka 1, stĺpce 1 až 4). Možnú endogenitu bohatstva a aktív ošetrujeme použitím metódy inštrumentálnych premenných (2SLS), ktoré pochádzajú z metadát zisťovania. Metadáta (alebo paraúdaje) sú údaje, ktoré popisujú proces samotného zisťovania. Ako inštrumentálnu premennú pre hodnotu reálnych aktív používame hodnotenia anketárov o kvalite obydlija respondentov (1: slabé; 4: výborné). Ako vieme, drvivú väčšinu hodnoty reálnych aktív na Slovensku tvoria nehnuteľnosti, preto sa inštrumentálna premenná javí ako silná a relevantná. Naše výsledky ukazujú, že kauzálny vplyv reálneho majetku na spokojnosť so životom je pozitívny (Tabuľka 1, stĺpec 5). Je približne 2,5-krát väčší ako pri odhadoch pomocou metódy najmenších štvorcov (OLS), čo naznačuje, že chyby v meraní bohatstva v dátach z prieskumov spôsobujú silné skreslenie smerom nadol.

V ďalšej časti našej analýzy sa zaoberáme samotnými efektmi porovnávania sa s referenčnou skupinou – susedmi v našom prípade nehnuteľného majetku. Naše výsledky ukazujú, že bývanie, ktoré je horšie ako priemerný dom v susedstve (tieto porovnania taktiež pochádzajú z metadát od anketárov), štatisticky signifikantne znižuje subjektívne šťastie respondentov, zatiaľ čo lepšia kvalita bývania v porovnaní so susedmi neprináša signifikantne vyšší pocit šťastia (Tabuľka 2). Môžeme teda konštatovať, že na Slovensku dominuje efekt „žiarlivosti“.

Tabuľka 1: Šťastie a komponenty bohatstva (OLS a 2SLS)

	Šťastie [0-10]				
	OLS				2SLS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Čisté bohatstvo (IHS)	0.097*** (0.032)				
Reálne aktíva (IHS)		0.168*** (0.036)	0.166*** (0.035)	0.156*** (0.034)	0.400** (0.176)
Finančné aktíva (IHS)		0.171*** (0.036)	0.110*** (0.035)	0.112*** (0.036)	0.060 (0.052)
Hypotekárny dlh (IHS)		0.002 (0.014)	-0.025* (0.014)	-0.026* (0.014)	-0.052** (0.023)
Nehypotekárny dlh (IHS)		0.002 (0.019)	-0.006 (0.018)	-0.001 (0.018)	0.008 (0.020)
<i>Výsledky prvého kroku 2SLS (IHS):</i> Hodnotenie kvality obydľia od anketárov [1-4]					0.585*** (0.174)
<i>Kontrolné premenné:</i>					
<i>Socio-demografické premenné</i>	Nie	Nie	Áno	Áno	Áno
<i>Charakteristiky obydľia</i>	Nie	Nie	Nie	Áno	Áno
<i>Pozorovania</i>	880	880	880	880	880
<i>Cragg-Donald F štatistika</i>	-	-	-	-	28.120

Poznámky: Odhadnuté na vzorke respondentov vo veku medzi 20 až 70 rokov. Hodnoty v premenných (bohatstvo, aktíva, pasíva) boli transformované pomocou IHS (inverzná hyperbolická transformácia). Štandardné chyby uvádzané v zátvorkách. * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01.

Zdroj: HFCS 2017, Národná banka Slovenska.

Tabuľka 2: Šťastie a relatívny majetok (2SLS)

	Šťastie [0-10]		
	(1)	(2)	(3)
Reálne aktíva (IHS)	0.400** (0.176)	0.200 (0.218)	0.196 (0.220)
<i>Relatívna kvalita obydľia respondenta voči susedom</i>			
Horšie		-0.625* (0.372)	-0.617* (0.372)
Lepšie			0.078 (0.182)
<i>Pozorovania</i>	880	880	880
<i>Cragg-Donald F štatistika</i>	28.120	17.196	17.129

Poznámky: Odhadnuté na vzorke respondentov vo veku medzi 20 až 70 rokov. Hodnoty v premennej reálne aktíva boli transformované pomocou IHS (inverzná hyperbolická transformácia). Regresie odhadnuté použitím rovnakých kontrolných premenných ako v hlavnej regresii. Štandardné chyby uvádzané v zátvorkách. * p < 0.1, ** p < 0.05, *** p < 0.01.

Zdroj: HFCS 2017, Národná banka Slovenska.

Literatúra

- Bellet, C. (2017). *The paradox of the joneses: Superstar houses and mortgage frenzy in suburban America*. CEP Discussion Paper, No. 1462.
- Brown, S., Taylor, K. and Price, S.W. (2005). Debt and distress: evaluating the psychological cost of credit. *Journal of Economic Psychology*, 26, 642–663.
- D'Ambrosio, C., Jäntti, M., Lepinteur, A. (2020). Money and happiness: Income, wealth and subjective well-being. *Social Indicators Research*, 148, 47–66.
- Greenberg, A.E., Mogilner, C. (2021). Consumer debt and satisfaction in life. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 27, 57–68.
- Lindqvist, E., Östling, R., Cesarini, D. (2020). Long-run effects of lottery wealth on psychological well-being. *The Review of Economic Studies*, 87, 2703–2726.